

Anna Kubiak

"Spiecyfika i problemy intierwju kak
tiechniki issledowanija", z. 5, I.W.
Blauberg, N.F. Naumowa, Moskwa
1970 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 30, 413-414

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

kowany oraz indywidualny i grupowy. Autor charakteryzuje każdy z wymienionych typów wywiadów, przedstawia możliwości i granice ich stosowania. Podobny jest sposób prezentowania rodzajów ankiet. Wiele uwagi poświęca autor zagadnieniom rzetelności informacji uzyskiwanych na podstawie wywiadu i ankiety. Wskazuje na konieczność znalezienia adekwatnych form pytań ze względu na różne typy informacji, jakie chce się uzyskiwać. Opisuje, jakie korzyści daje wprowadzenie do kwestionariuszy pytań kontrolnych, pytań-pułapek podobnych jak w teście kłamstwa Eysencka. Zwraca również uwagę na konieczność używania w pytaniach sformułowań precyzyjnych i jednoznacznych, unikania zwrotów sugerujących i stereotypowych. Kontynuując rozważania dotyczące technik interrogacyjnych, autor omawia różne formy pytań: otwarte i zamknięte, wprost i nie wprost, zasadnicze i filtrujące. Przedstawione są wymogi formalne, jakie powinien spełniać kwestionariusz, oraz zestaw tych pytań, na które musi odpowiedzieć autor narzędzia, zanim przystąpi do badań zasadniczych (dotyczą one języka, w jakim pytania są formułowane, i w związku z tym możliwości udzielania przez respondentów rzetelnych odpowiedzi na nie). W pracy przedstawia się też problemy związane z wpływem ankierskim, aranżowaniem sytuacji wywiadu, wreszcie z pisaniem sprawozdań i protokołów. Na zakończenie rozdziału poświęconego metodom zbierania danych autor przedstawia niektóre techniki zbierania danych: testy, techniki projekcyjne, procedury socjometryczne.

Ostatni rozdział poświęcony jest analizie danych empirycznych. Przedstawione są sposoby grupowania danych, ich typologii, poszukiwania wzajemnych związków między zmiennymi, omówiony jest eksperyment jako metoda weryfikacji hipotez. W zakończeniu znajdujemy ponadto kilka uwag poświęconych badaniom próbnym i pilotażowym.

Anna Kubiak

N. W. Nowikow, SPIECYFIKA I PROBLEMY INTIERWJU KAK TIECHNIKI ISSLEDOWANIJA, red. I. W. Blauberg, N. F. Naumowa, z. 5, Moskwa 1970 Izdatielstwo „Nauka”, s. 243—265.

Autor artykułu dla swych rozważań przyjmuje definicję wywiadu sformułowaną przez Szostkiewicza: wywiad jest techniką zbierania materiału opartą na bezpośredniej rozmowie badacza z respondentem, ukierunkowanej na określone problemy będące przedmiotem zainteresowania badacza. Autor wymienia trzy podstawowe funkcje wywiadu: uzyskiwanie informacji, dających się wyrazić ilościowo, dostarczenie badaczowi orientacji o zjawiskach i procesach poddanych badaniu, wpływ ankiera na respondenta. Wszystkie techniki stosowane w badaniach socjologicznych dzieli na dwie zasadnicze grupy: techniki, za pomocą których badacz tworzy bezpośrednią więź z badanym obiektem, techniki oparte na więzi pośredniej. Dalsze rozważania autora dotyczą specyfiki wywiadu jako techniki bezpośredniego komunikowania się. Wskazuje on na charakterystyczne rodzaje informacji, które można uzyskać wyłącznie od osoby badanej za pomocą wywiadu lub ankiety. Określa i opisuje wywiad porównując go z innymi technikami zdobywania informacji. Dalsza część artykułu poświęcona jest problemom konstruowania kwestionariusza wywiadu. Właściwie skonstruowany kwestionariusz (ankiety lub wywiadu) powinien zawierać wszystkie istotne pytania, na które odpowiedzi są niezbędne dla badacza; pytania powinny być tak sformułowane,

aby dały możliwość uzyskiwania wyczerpujących informacji; kwestionariusz powinien być tak skonstruowany, by respondent zawarte w nim pytania mógł wiązać z problemami interesującymi jego samego; do kwestionariusza nie powinny być włączone pytania, na które odpowiedzi wymagają od respondenta szukania informacji w dokumentach.

Autor formułuje główne zasady budowy kwestionariusza wywiadu. Są one następujące: 1) kwestionariusz powinien zawierać pytania konkretne, 2) kwestionariusz powinien zawierać pytania, dla których odpowiedzi nie można uzyskać na innej drodze (wyłączyć należy przy tym pytania stawiane na wszelki wypadek), 3) kwestionariusz powinien być opracowany po dokładnym poznaniu grupy społecznej, która będzie objęta badaniem za pomocą wywiadu, 4) pytania powinny być związane z określonymi hipotezami, 5) pytania powinny być tak sformułowane, aby uwzględniały konieczność obecności ankietera, w przeciwnym wypadku można by się posłużyć ankietą, 6) niezbędnym etapem skonstruowania kwestionariusza jest przeprowadzenie badań wstępnych.

Ostatnia część artykułu poświęcona jest „sztuce ankieterskiej” i samemu procesowi interrogacji. Autor przytacza w tej części poglądy Stefana Nowaka na temat zniekształceń odpowiedzi w rezultacie projekcji oraz dyrektywy Goode'a i Hatta dotyczące przeprowadzenia wywiadu.

Anna Kubiak

Władimir E. Szlapientoch, *PROBLEMY RIEPRIEZIENTATIWNOSTI SOCYOLOGICZESKOJ INFORMACYYI. SŁUCZAJNAJA I NIESŁUCZAJNAJA WYBORKI W SOCYOLOGII*, Moskwa 1976 Statistika, ss. 214, bibl.

Najnowsza praca W. E. Szlapientocha poświęcona jest zagadnieniom reprezentatywności danych socjologicznych uzyskiwanych za pomocą różnych technik.

Część pierwsza pracy koncentruje się na zagadnieniach reprezentatywności informacji w socjologii. Na wstępie autor rozpatruje rolę badań wyczerpujących i nie wyczerpujących, przedstawia funkcję badań nie wyczerpujących, dotyczących nie wszystkich obiektów badanego uniwersum, wskazuje na zadania i cele badań na próbach reprezentatywnych, omawia samo pojęcie reprezentatywności badań eksperymentalnych. Dalej skupia uwagę na zagadnieniu błędów reprezentatywności. Mówi o błędach rejestracji obiektów badanych, błędzie systematycznym, podaje sposoby określania faktycznych błędów reprezentatywności, pośrednie metody określania poziomu reprezentatywności, wskazuje również na teoretyczne możliwości określenia błędów reprezentatywności. Dalsze rozdziały części pierwszej poświęcone są różnym typom doboru próby. I tak omawiane są kolejno zagadnienia doboru losowego i charakteru błędów występujących przy tego rodzaju doborze próby, fragmentaryczności badań z doboru losowego, losowania systematycznego. Następnie autor wskazuje sposoby modyfikacji doboru losowego prostego — omawia dobór warstwowy, a następnie dobór jednostopniowy i wielostopniowy. Podaje również rodzaje błędów, jakie można popełnić w zależności od procedury doboru próby. Omawiany jest również szczegółowo dobór kwotowy.

Druga część pracy poświęcona jest problemom zastosowania metody badań nie wyczerpujących w socjologii. Na wstępie autor omawia zagadnienia związane z określeniem obiektu badanego w socjologii, jego specyfiki, cech ogólnych i szcze-